

ИНДИГИР УОТТАРА

Муома улууһун
общественной-политической хаһыата
indigir-uottara@yandex.ru

12+

Хаһыат 1953 сыллаахха олохтоммута
Сэрэдэбэ, субуотаба тахсар

2020 с. АЛТЫННЫЫ 3 КҮНЭ

СУБУОТА № 79 (5609)

Уважаемые педагоги, ветераны педагогического труда, работники сферы образования Республики Саха (Якутия)! Дорогие учителя!

От имени руководства Республики Саха (Якутия) и от себя лично от всей души поздравляю вас с профессиональным праздником – Днем учителя!

Учитель – это человек, который оставляет свой уникальный след в жизни каждого человека. Мы, будучи уже зрелыми людьми, с любовью и благодарностью вспоминаем школьных наставников.

Вам доверена почетная и сложная миссия по формированию юного и молодого поколения страны. Вы несете ответственность за наше будущее, воспитывая людей, которые смотрят на мир с огромным интересом, стремятся достигать цели, получают нужные для этого знания и навыки. Это важнейшая стратегическая задача государства!

Сегодня на федеральном уровне принимаются комплексные меры по развитию сферы образования. Это, прежде всего, эффективная реализация национального проекта «Образование», программы «Земский учитель», предоставление особых льгот для педагогов Дальнего Востока и Арктики. Нововведением этого года, инициированным Президентом России Владимиром Владимировичем Путиным, стало дополнительное денежное стимулирование за классное руководство.

Приоритетность развития сферы образования – это многолетняя традиция Республики Саха (Якутия), которой мы по праву гордимся. Несмотря на

5 октября – Всемирный день Учителя

ДОРОГИЕ УЧИТЕЛЯ!

объективно сложный год, у нас вводятся новые школы и детские сады. Особенно оградно, что в этом году распахнула свои двери уникальная по своему содержанию и технической оснащенности Международная арктическая школа. До конца года мы будем вводить еще несколько образовательных объектов в

ничего не может изменить наши амбициозные планы. Республика Саха (Якутия) ставит себе целью войти в топ-15 регионов России по качеству образования до 2024 года. Эта высокая планка придает нам динамику для продвижения вперед, повсеместного повышения учительского мастерства, обеспечения самых лучших условий для получения знаний.

Новый вектор развитию среднего-специального образования и высшей школы в республике задает наша цель по привлечению местных кадров в промышленные отрасли. Нам необходимо развивать кадровый потенциал Якутии, чтобы наша молодежь достойно работала в крупнейших компаниях, которые занимаются добычей и переработкой недровых богатств на территории республики.

Друзья! Перед нами действительно стоят очень серьезные задачи, но я уверен, что будет много новых побед и достижений! Еще раз выражаю вам огромную благодарность и уважение! Желаю каждому из вас доброго здоровья, бодрости духа, благополучия и творческого подъема! Пусть ученики всегда радуют вас своими успехами и стремлением к знаниям!

Преклоняюсь перед Вашим именем, дорогой Учитель!

Айсен НИКОЛАЕВ,
глава Республики
Саха (Якутия).

разных уголках Якутии.

2020 год проходит в непростых условиях. Хочу подчеркнуть, что вы, наши уважаемые работники сферы образования, встали единым сплоченным фронтом против коронавируса. В пик пандемии вы обеспечили быстрый и качественный переход на дистанционное обучение. Даже в самые тревожные дни наши дети и молодежь получали знания, чувствовали стабильность образовательного процесса. Дорогие друзья, это очень ценно!

Мы еще раз убедились в том, что

Дорогие наши учителя!

От имени администрации МО «Момский район» поздравляю с Днем учителя всех работников этой ответственной и важной сферы! Позвольте выразить вам искреннее восхищение перед вашим непростым и благородным трудом. В условиях пандемии вы самоотверженно отдаете свои знания, сил и энергии для обеспечения непрерывного учебного

процесса. Мы высоко ценим Ваше терпение и понимание, преданность делу и любовь к ученикам! Желаем вам крепкого здоровья и терпения, отваги перед непростыми задачами, поддержки друзей и коллег и благодарных учеников. Будьте счастливы, любимы и влюблены в жизнь каждый день!

И.П. ПАВЛОВ,
глава МО «Момский район».

СИРИ СИКСИГИНЭН

РФ. Алтынны 1 күнүттэн бюджет үлэһиттэригэр хамнастара үрдээтэ, ити эрэри барыларыгар буолбатах. Федеральнайдаабы казеннай, бюджет уонна автономнай тэрилтэлэргэ уонна федеральнайдаабы судаарыстыбаннай уоргаттарга үлэлээчилэр ыһахтара. Төлөбүрдэр 3% индексацияланахтара, ол эбэтэр сыллаабы инфляция таһымнан үрдээһин көстүө. Манньк төлөбүрдэр байыаннай чаастар граждандаркай персоналларыгар, толоруулаах былаас федеральнайдаабы уоргаттарын тэрилтэлэригэр, салааларыгар байыаннай уонна онно тэҥнээх сулуустаны торооччуларга көрүллэр, ТАСС суруйар. Алтынныттан 1,03 төгүл байыаннайдарга уонна сэбилэннэлэх күүстэргэ үлэлээчилэргэ харчынан төлөбүрдэр улаатыа. Үрдэтиллибит акылааттарга олобуран наркотигы хонтуруолууру сулууспаттан тохтообуттар уонна кинилэр дьэз кэргэттэрин бизнсийлэрэ хат көрүлүө. Маны сэргэ бэрэсидийэн алтынны 1 күнүттэн судуйалар хамнастарын акылаатын 3% улаатыннарар туһунан ыһааха илии баттаата.

РФ. Уочараттаах ыңырыы хампааньыта алтынны 1 күнүттэн ахсынны 31 күнүгэр диэри салгынаабыа. Байыаннай сулууспада 128 тыһынча киһи барара былааннар. Бу саасы хомууртан сэттэ тыһынча киһинэн аҕыйах, суруйар «Парламентская газета». Тыа сиригэр олохтор граждандар, өскөтүн кинилэр күһүнү хомуурга үлэлиир буоллахтарына, призывтар алтынны 15 күнүттэн сабаланаллар. Оттон Уһук Хоту оройуоттар уонна онно тэҥнээх территорияларга олохтор биридиллээн дьон — сэттинни 1 күнүттэн ыңырылаллар.

УИУо. «Демография» нацбрырайыак Саха сиригэр үлэтин туһунан үлэ министирэ Елена Волкова «Дьахталлар Арктикаҕа» төгүрүк остуолларыгар Хотугу форум кэмизэр кэпсээтэ. Төгүрүк остуол кэмизэр дьахталлар тэрилтэлэрин норуоттар уонна регионнар икки ардыларынаабы биригэ үлэлээһиннэрин боппуруостарын дьүүлэстилэр. Маны сэргэ Арктика сайдытыгар, демография боппуруоһугар санааларын этилэр, ырытылылары онордулар. Министир эппитинэн, Саха сирэ Уһук Илинни уокурукка нэһилиэннээ улаатытыгар уонна төрөһүн эбиллиитигэр инники күөннэ сылдыар. Бис федеральнайдаабы бырайыакка кыттар, онно сөп түбэһиннэрэн регионнаабы бырайыактар оноруулан, бигэргээн үлэ барар. Быйылгы сылга «Демография» нацбрырайыакка 6 млрд. солк көрүлүбүт.

СӨ. Ил Дархан Айсен Николаев бүгүн Аллайыаха улуунун баһылыгы Яков Елисеевы кытары көрүстэ. Өрүттэр улууус сайдытын тула кэпсэттилэр. **Айсен Николаев** хаарбах дьэзлэртэн дьону көһөрүү бырагырааматын олоххо киллэриигэ күүскэ ылсары эттэ. Билингитэ улуууска кыраапыктан хаалыы баара бэлиэтэнэр. Сир докумуоннарын кылгас кэм иһигэр онотторон, бырагырааманы кэмизэр үлэлэтэри соруудахтаата. Аллайыаха улуунун Чокуурдаах, Оленегорскай, Чкалов нэһиликтэригэр барыта 44 олохтор дьэз көһөрүлүөхтээх. Барыта 17 тыһ. кв.мигэрлээх сана дьэзлэр тутулуохтаахтар. **Яков Елисеев** улууус бас билингитэр 800 км-тэн тахса кыһынны суоллар баалларын, ону көрөргө үп тийбэттин эттэ. Кини суоллары көрүүнү «Арктика суоллара» судаарыстыбаннай тэрилтэ бизэри туруоруота. Айсен Николаев өйбүлүн биллэрэн туран, баһылык тэрилтэ этитин киллэрэрин эттэ. Балаһан ыйын 22 күнүгэр өрөспүүбүлүкэ бастакынан Чокуурдаах итэннэ Аллайыаха дьаһалттарын холбоһун үлэтэ түмүктэммит. «Чокуурдаах бөһүөлэгэр билгитин икки тыһынча кэрингэ киһи олохтор. Дьаһалттары, бастатан туран, дьонно табыгастаах буоллун диэн холбуурга санаммытыт», — диэр Айсен Николаев. Аллайыаха атын улуустарга холобур буолуон сөп, диэтэ кини.

СИА матырыйаалларынан.

5 октября – Всемирный день Учителя

С днем учителя!

Уважаемые педагоги, работники образовательных учреждений, ветераны педагогического труда! От всей души поздравляю вас с профессиональным праздником – Днем учителя!

Этот праздник – прекрасный повод выразить глубокую признательность нашим учителям, вспомнить первых наставников, которые учили нас своим примером. От таланта и личности педагога во многом зависит, какими вырастут наши дети, каким нравственным ценностям будут следовать в жизни. Учителю никогда не было легко, жизнь постоянно предъявляет к вам высокие требования: меняются технологии обучения, учебные программы, вводятся новые образовательные стандарты, меняет весь уклад жизни пандемия. Но даже в век стремительных изменений, модернизации и компьютеризации сферы образования таланта и мастерства педагога не сможет заменить ни один современный компьютер.

Только вы сможете воспитать яркую целеустремленную личность, способную широко мыслить и быть духовно развитым человеком.

Позвольте выразить вам, дорогие учителя, самые искренние слова благодарности и признательности за верность своему профессиональному долгу, душевную теплоту, которую вы ежедневно дарите детям. Особо хочется поблагодарить ветеранов педагогического труда, внесших вклад в развитие системы образования и воспитание подрастающего поколения.

Спасибо вам за ваш нелегкий, но столь благородный и благодарный труд! Крепкого здоровья, счастья, уважения учеников, благополучия и новых побед на педагогическом поприще!

Т.Д.АНДРЕЕВА,

начальник управления образования
Момского района

СӨ Ил Дарханын сорууга туолуутун тула

М.Р. Старкова аатынан ититэр пуун үлэтин сабаллаата

Балаһан ыйын 29 күнүгэр М.Р. Старкова аатынан Озернай уулуссанан барар ититэр ситими хааччытар пуун холбонон, үлэтин сабаллаатын туһунан үөрүүлээх сонуну СӨ ОДьКХ ГУП Муоматаабы филиалын директора Д.В. Аммосов быһа сибээһинэн иһитиннэрдэ. Өр сылларга маһынан оттуллан турбут чааһынай дьэзлэр тутта “ил” гыннылар, сылаас холбонон.

Саамай хайбаллаабы ититэр пууну Муоматаабы филиал бэйэтин суотугар, харчытыгар үлэһиттэрэ тутан, танан таһаардылар. Биригээдэни **Артем Дмитриевич Слепцов** сатабыллаахтык салайда, үлэһиттэр Н.П. Тарабукин, Е.И. Федоров, А.Д. Потапов, А.А. Буртахов, Ф.Н. Семенов, П.Д. Потапов, Я.С. Приходько, А. М. Егоров, үксүлэрэ Буор Сыһыттан төрүттээх күтүөт уолаттар эбит. Директор **Виктор Аммосов** Озернай пууна кыраапыктан икки нэдиэлэ иннинэ үлэзэ кириэхтээбэ, сайынны ойуур баһаара үлэ күннэригэр уларытылылары киллэрэн кырагык тардылына диэтэ. Хага, күһүмүт сылаас күннэрэ уһаан, анаан туран биэрдэ диэн астыммытын биллэрэр. Ыаллар сыһыа-бааи холбонон эрэллэр. Суон Тиит туһаайытынан турар ыалларга тийэбит. Мария Романовна дьэзитигэр ситим тардылыбыт, ол эрэри дьэз хаһаайката суох буолан, быйыл сылааска холбомото чуолкайдимыт. Чугас эдэр ыалларга кэлбит, дьэзэ тардыллара эрэ хаалбыт. Онтон **П.В. Корякин** дьэзитигэр барабыт. Хаһаайын үөрэ-көтө уруйдуу көрүстэ, кэлбит салайааччылары кытта илии тутуһан, махталын биллэрдэ. Петр Васильевич отут сүл устата чааһынай дьэзлэригэр охотторун маһынан оттуһан олохторун, төһөлөөх мас мастаммытын соннуһа кэспир. Хаһаайын дьэзэ киллэрэн киэн тутта турбаларын, батареяларын көрдөрөр, туалет, душ тутулубут хоһун астына көрөн аһабыт. Чахчы даһаны Хонуу бөһүөлэгиттэн тэйиччи, ойуур иһигэр

тутулубут дьэзэ сылаас кирибитэ саастаах дьонно дэлээх үчүгэй буолуо дуо. Мария Романовна аатынан ититэр пуун ситимэ салгыы Дачнай уулуссага тийиэхтээх, онон олохтоохтору салгыы ситимнэ холбонон үөрүүлээх түбүк күүтэр, кылаабынайа сүрүн трасса тардылына.

Береговой, Строительнай уулуссаларынан барбыт ититэр ситими хааччытар пуунна **А.Е. Старков** аатын инэрэн, коммунальнай хаһаайыстыба тэрилтэтэ үлэһиттэрин сырдык ааттарын үйэтитэргэ бийр туспа үлэни ыгыт. Андрей Старков пууна холбонон үлэлээбитэ ыраатта. Береговой уулуссанан холбомоту ыаллар үөрүүлэрэ эмиз үтүмэн. Бу курдук СӨ Ил Дархана А.С. Николаев нэһилиэннээ олохун чэпчэтиигэ туруорбут сорууга олоххо айымнылаахтык кириэр.

Уопсайынан, кэнники сылларга нэһилиэннээ олобо тупсарын туһугар оройуон коммунальнай хаһаайыстыбатын үлэтэ тигинэччи барара хараха бырабыллар. Сайын устата 4 км усталаах трасса, икки кэлэр-барар турбаларын аахтаах уопсайа 8 км усталаах турбалар тардылынылар. Манна каадыр элбэи быһаарарын үөрэ көрөбүт, Д.В. Аммосов тэрилтэни салайар кэмизэр үлэ лаппа тубуста, нэһилиэннээ махтала улахан.

«Муома оройуона» МТ
пресс-сулууспата.

Балаан ыйын 29 күнүгэр үөрэх тэрлэтэлэрин салайааччыларын оройуоннаабы күһүннү сүбэ-мунньахтара таһымнаахтык буолан ааста. Манна оройуон нэһилиэктериттэн кэлбит үөрэх тэрлэтэлэрин салайааччылары сана усуллубуйаба көдьүүстээх үлэни тэрийии туһунан кэпсэттилэр, инники былааннарын торумнаатылар. Сүбэ-мунньабы үөрэх управлениетын начальнига Т.Д. Андреева сатабыллаахтык салайан ытта. Муома оройуонун аба баһылыга И.П. Павлов педагогтарга үөрэх саҥа дыһынан эбэрдэтин тириэртэ, хас биридди оҕо дьобурун сайыннарга ыһыра.

Кинилэри кизэн тутта ааттыбыт

Өр сыллаах, үтүө суобастаах, үүнэр көлүөнэни үөрэттигэ, ииттигэ бэринилээх үлэлэрин иһин "РФ иитиигэ уонна үөрэхтээһингэ бочуоттаах үлэһитэ" түөскэ иилинэр бэлиэнэн педагогическай үлэ ветерана, Муома начальнай оскуолатын урукку директора В.А. Никулина, Муома начальнай оскуолатын директора М.П. Михалева, А.Ф. Старков аатынан Төбүлэх орто оскуолатын начальнай кылаастарга учуутала Е.П. Кириллина, В.Д. Лебедев аатынан Орто Дойду орто оскуолатын директорун иитэр-үөрэтэр үлэбэ солбуйааччы Н.В. Хабарова наҕараадаланнылар. "Кэнчээри" уһуяан музыкальнай үлэһитэ А.В. Симонова РФ Үөрэххэ министерствотун Махтал суругун тутта.

"СР үөрэхтээһинин ситимин туйгуна" бэлиэни Н.А. Брызгалов аатынан Индибир орто оскуолатын нуучча тылыгар уонна литературатыгар учуутала Э.Г. Слепцова, Н.С. Тарабукин аатынан Улахан Чыыстай орто оскуолатын социальнай педагога А.С. Слепцова ылылар. В.Д. Лебедев аатынан Орто Дойду орто оскуолатын директора А.К. Николаева "СР учууталларын Учуутала" бэлиэтин наҕараадаланна. "Оскуолаба кириэнтэрин иннинээҕи саастаах оҕолору иитиигэ, үөрэттигэ кылаатын иһин" бэлиэни Буор Сыһытаабы "Күнчээн" уһуяан иитээччигэ Е.И. Слепцова, "СР үөрэхтээһинин ситимин үтүөлөх ветерана" бэлиэни Улахан Чыыстайтан "Ньургунун" уһуяан иитээччигэ уонна сүбэдиэссийинэн үлэлээбит педагогическай үлэ ветерана М.А. Корякина туттулар.

СР Үөрэххэ министерствотун Бочуотунай грамотатын Н.А. Брызгалов аатынан Индибир орто оскуолатын английскай тылга учуутала К.В. Евсокова, физкультура учуутала Ю.А. Алексеев, Муома начальнай оскуолатын социальнай педагога У.В. Винокурова, СР Үөрэххэ министерствотун Махтал суругун "Күнчээн" уһуяан иитээччигэ В.В. Габышева, Н.С. Тарабукин аатынан Улахан Чыыстай орто оскуолатын английскай тылга учуутала И.И. Иванова, физикаба уонна информатикаба учуутала Н.В. Слепцов туттулар.

Оҕолор 2020 с. сайынны сынныаланнарын үчүгэйдик тэрийбит директордар Р.Е. Старкова (Соболоох орто оскуолатын), М.П. Михалева (Муома начальнай оскуолатын), В.В. Тихонова (Муома орто оскуолатын), С.А. Сендун-шен (Н.А. Брызгалов аатынан Индибир орто оскуолатын) уонна үөрэх оройуоннаабы управлениетын иитэр үлэбэ методиста Е.Г. Кириллина СР Үөрэххэ министерствотун Махтал суругунан наҕараадаланнылар. Эмиэ сайынны кэмгэ оҕолору кытта айымньылаахтык үлэлээбит Улахан Чыыстай нэһилиэгиттэн "Бонначан" ЛТО биригээдэтин начальнига О.С. Громова уонна "Оралчимна" ЛТО биригээдэтин салайааччыта Е.Е. Дьячкова "Юные якутяне" республикатаабы

ресурснай киин Бочуотунай грамотатын, Муома орто оскуолатын "Эрудит" ЛДП баһаатайдара Н.Ю. Васильева, Р.В. Слепцов, оҕо айар дьэиттэн "Рассадушка" түмсүү салайааччыта М.Ф. Филиппова Махтал суругун туттулар.

"Муома оройуонугар үөрэхтээһин сайдыытыгар кылаатын иһин" бэлиэнэн оҕо айар дьэитин педагога, суруйааччы М.П. Федотова-Нулгынэт, оскуолаба кириэх иннинээҕи үөрэхтээһин Саха сиригэр төрүттэммитэ 100 сылыгар Бочуотунай грамотанан "Теремок" уһуяан иитээччигэ В.В. Арбыкина наҕараадаланнылар.

Үөрэх үлэһиттэрин оройуоннаабы профсоюзтарын тус бириэмийэтинэн психологическай наука кандидата И.П. Хабаров, Л.Р. Игнатьева (Соболоох орто оскуолатын), А.И. Никулина, А.Г. Степанова (Муома орто оскуолатын музейа) юбилейнай кинигэни таһаарытыларын иһин, Муома орто оскуолатын учууталлара Е.М. Неустрова нуучча тылыгар, А.Г. Калугина математикаба оҕолору БКГЭ-нэ үчүгэйдик бэлэмнээбиттэрин иһин, Муома орто оскуолатын информатикаба учуутала А.П. Ефимова "Абитуриент-2020" ыстаабы ситиһилээхтик үлэлэспитин иһин, уһуяаннар сүбэдиэссийдэрэ Н.Н. Жиркова ("Кэнчээри"), А.И. Говорова ("Чуораанчык"), Р.В. Терехова ("Сказка"), Н.Н. Слепцова ("Теремок"), үөрэх управлениетын специалистара А.И. Саввина, Е.Г. Кириллина, Ф.В. Потанов, Т.В. Ефимова үрдүк таһаарылаах, бэринилээх үлэлэрин иһин наҕараадаланнылар.

Бары наҕараадалары оройуон баһылыга И.П. Павлов тутта.

Улахан салайааччы үбүлүүдээх сылыгар

Владимир Арсеньевич Степанов 1940 с. олунньу 4 күнүгэр Сунтаар оройуонун Кириэстээх нэһилиэгэр төрөөбүтэ. СГУ биолог-географическай факультетын география салаатын бүтэрбитэ. Муома оройуонугар 1969 сыллаахха үлэли кэлбитэ. Улахан Чыыстай аҕыс кылаастаах, Муома орто оскуолатын география, физкультура, НВП учууталларын үлэлээбитэ. 1981 сылтан 1999 сылга диэри үөрэх салаатын салайааччытынан энкилэ суох үлэлээбитэ. Владимир Арсеньевич таһаарылаах үлэлээх салайааччы этэ. Киин салайар кэмигэр оройуон оскуолатын бары орто буолбуттара, Саха сиригэр аан бастаан көс оскуолатын, Суон Тииккэ начальнай оскуола аһылыбыттара, үөрэх тэрлэтэлэрин материалнай-техникескэй базалара бөбөрүөбүттэрэ, спортивнай саалалар тутуллубуттара, оҕолор эт-хаан өтгүнэн сайдалларыгар бары усуллубуйа тэрлэбиллэр. Владимир Арсеньевич дьэиэ кэргэнигэр, оҕолоругар, чугас дьонугар истин сыһыаннааба. Олобун тиэх күнүгэр диэри дьон туһугар олобута.

Сүбэ-мунньах иккис чааһа В.А. Степанов төрөөбүтэ 80 сылыгар ананна. Психологическай наука кандидата, Муома орто оскуолатын директорун научнай-методическай үлэбэ солбуйааччы И.П. Хабаров "Хайдах көдьүүстээх салайааччы буолуохха: тэрлэтэни ситиһилээхтик салайы бастакы сорукутара" диэн төгүрүк остулуу ытта. Манна Владимир Арсеньевич кытта биригэ үлээбит, алтыспыт дьонноро – Дьокуускай куораттан Ил Түмэн калдрды кытта үлэлиир салаа салайааччыта Н.Е. Слепцов, Муома оройуонун баһылытын

солбуйааччы Х.П. Кривошапкина, үөрэх тэрлэтэлэрин салайааччылары А.М. Федорова, С.А. Сен-дун-шен, М.П. Михалева, Владимир Арсеньевич оҕдообото, Муома орто оскуолатын историяба учуутала А.Г. Степанова истин-иһирэх ахтылары онордулар.

Иосиф Петрович үөрэх тэрлэтэлэригэр салайааччы суолтатын, дьону кытта үлэтин, салайар, тэрийэр үлэтин хаамытыгын, уо.д.а. бэрт интэриэһинэйдик быһааран кэпсээтэ. Киин аныгы үйэ салайааччыта хайдах буолуохтааҕар педагогтары аһаҕас кэпсэтиигэ ыһыра. Тэрлэтэлэр салайааччылары кэпсэтиигэ кыттан тус санааларын, үлэлэрин уопутун кэпсээтилэр. Маннык психологическай бэсидэлэр инникитин да ытыллаларыгар баҕа санааларын эттилэр.

Саҥа кинигэ презентацията

Быйы 2020 сылга, Муомаба үөрэхтээһин төрүттэммитэ 90 сылыгар, икки кинигэ күн сирин көрдө. Бастаан 2019-2020 үөрэх дыһыгар "О школе с любовью" диэн кинигэ тахсыбыта. Бу кинигэ Муома орто оскуолатын аһаҕас, оскуолаба араас сылларга үөрэммит дьоннор ахтылары кирибитэ.

Онтон сааскы, сайынны кэмнэргэ "Развитие и становление системы образования в Момском районе" диэн иккис кинигэ бэчээттэнэн кэллэ. Бу кинигэни И.П. Хабаров, Соболоох орто оскуолатын биологияба учуутала Л.Р. Игнатьева, Муома орто оскуолатын А.И. Никулина уонна А.Г. Степанова онорон бэлэмнээбиттэрэ. Кинигэбэ оройуонна үөрэхтээһин салаата хайдах сайдан кэлбитэ ойууланар. Оскуолатын, уһуяаннар, эбии үөрэхтээһин тэрлэтэлэрэ ситилини сырдаттылыбыттара.

Кинигэни бэлэмнээбит дьон сырдаттыллар чахчылары хомуйуу, мунньуу, сааһылааһын элбэх үлэтигэр тахсарын бэлиэтиллэр. Кинигэ үөрэх тэрлэтэлэрин салайааччыларыгар, библиотекаларга үөрүүдээх быһыы-майгы ортоугар туттарылынылар.

Инники сорукутара

Үөрэх үлэһиттэрин балаан ыйынаабы күһүннү сүбэ-мунньахтара олох уларыбыт кэмигэр буолла. Быйыл оҕолору иити, үөрэтии урут ханан да буолбатах ураты усуллубуйаба барар, сана кэмнэ сөп түбэһинэрэн ытыллалар.

Үөрэх тэрлэтэлэрин салайааччылары маннык кэмгэ түмсэн, биригэ үлэлиир санаалаахтар. Билигин оройуонна интернет мөлгөбө үлэ хаамытыгын атахтыыр. Ол да буоллар араас суоллары, ньымалары көрдөөн, дистанционнай тиһилиги сайыннаран, сана технологиялары туһанан олохтон хаалбат үлэни ытыр сорок турар.

Үөрүүдээбэ, сана үөрэх дыһыгар "Үөрэхтээһин" национальнай бырайыак программатын Н.С. Тарабукин аатынан Улахан Чыыстай орто оскуолатын 36 ноутбук, 1 МПУ, 2 сенсорнай киин тириэрдиллэнэ. Маннык программалар олоххо кириэн истэхтэринэ, үөрэх тэрлэтэлэрин үлэлэригэр төһүү күөс буолаллара саарбаҕа суох.

Инникигэ былааннар элбэхтэр. Буор Сыһыыга, Кулун Өлбүккэ, Хонууга сана оскуола-садтары тутуу былаанна тураллар. Үрдүк технологиялары баһылааһын, үөрэх, итии хаачыстыбаларын тупсарыы, сайыннары бастакы күөннэ сыдыахтаахтар.

Т. СЛЕПЦОВА.

Тыл баар – норуот баар. Төрөөбүт тылларын, төрүт культуураларын өйдөрүгүр-сүрэхтэригэр ийтийэхтээн илдэ сылдыар соморуодак дьон бааллар. Кинилэр баар буоланнар, төрүт тылбыт, культуурабыт көлүөнэттэн көлүөнэбэ эриллэр, сайдар. Муома уруккуттан эвен тылын, культууратын биһигинэн ааттанар. Би ир дойдулаахтарбыт эвен литературатын төрүттээбит суруйааччы Н.С. Тарабукин, эвен маннайгы учуонайа, поэт В.Д. Лебедев, самодельнай композитор П.Н. Старков ааттарынан кизн туттабыт. Кинилэр үтүө үгэстэрин салбаан бүгүн оройуонна РФ Суруйааччыларын Союһун чилиэннэрэ Е.Н. Бокова, М.П. Федотова айымньылаахтык үлэлииллэр, Е.Н. Герасимова-Айнадь угумнаахтык айар үлэнэн дырыктанар.

Оройуонна эвен тылын үөрэтии болжомто киинигэр турар. Чуолаан Н.С. Тарабукин аатынан Улахан Чыыстай орто оскуолатыгар, көс оскуолаба, оройуон киинигэр оҕо айар дьэтигэр тылы, культуураны үөрэтиигэ туһааннаах үлэ атабар турар, кэккэ сылларга төрөөбүт тылы үөрэпит оҕолор бэйэлэрэ тылы үөрэтээчи идэтин баһылыллар. Кулун Өлбүккэ, Муома начальнай, Индибир орто оскуолатыгар факультативтар үлэлииллэр. Бүгүн Улахан Чыыстай орто оскуолатыгар уһун сылларга эвен тылын үөрэпит А.Х. Лебедева редакцияба ыалдыттыыр.

– **Анна Христофоровна, дорообо. Бастатан туран, кэлээри турар Учуутал күнүнэн истинник эбэрдэлибин. Төрөппүттэрин тустарынан билиһиннэрэ түс эрэ.**

– Аҕам Х.Н. Дьячков РСФСР, Саха АССР сопхуостарын социалистическай куоталаһыларын хас да төгүллээх кыайылааба буолбут “Искра” сопхуоска таба иитиитигэр уһундук үлэлээбитэ. Христофор Николаевич оройуонна, өрөспүүбүлүкэбэ табаны тыыннаах иитиигэ, үрдүк төрүөбү ылыгыга, табаны мунутуур уотуга үрдүк ситиһиилэрин иһин норуот хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтаабы быыстапкатыгар Москваба хаста да кыттыбыта, Үлэ Кыһыл Знамята уорданынан, элбэх мэтээллэринэн, Махтал суруктарынан наһараадаламмыта. Иллэн кэмигэр хоһоон суруйара, биир да күнү көтүппэккэ үлэ-хамнас хаамытын, событие туһунан бэлиэтээн иһэрэ. Ол дневниктэрэ билигин миэхэ бааллар. Оройуон хаһыатыгар эмиз суруйара, таба иитиитигэр санаатын үлэстэрэ. Эвеннии ыллыыр-туойар этэ. Биһиги оҕолоро бэркэ кэрэхсэн истэрбит. Ийэбит

Евдокия Максимовна үйэтин тухары чуум үлэһитэ этэ. Асчыт, истэһиннэн бастына этэ. Тикпит танастарын сиэннэрэ билигин да кэтэллэр. Дьонум алта оҕоломмуттара. Мин төрдүс оҕобун. Оҕо сааспыт Чыыстай ыстаадаларыгар, табаһыттар ортолоругар ааспыта. Билигин да бырааттарым, кинилэр оҕолоро таба иитиитигэр үлэлииллэр, – диэн набылыччы кэпсири. Кини төрөппүттэринэн сокуоннайдык кизн туттар. Христофор Николаевич мындыр табаһытын ааһан, ыстаадаба наадалаах тэриллэри бэйэтэ онорор диэн истэрим. Холобур, тимири оһохтору, балаакканы у.д.а. Кини оһоҕо алдыаммат, өр сылдыар, сылааһы тутар, балаакката халын, тыалхоппот дэһэллэр.

Көстөрүн курдук, Анна Христофоровна төрөөбүт тылын оҕо эрдэбиттэн билэр, ол эйгэбэ үлэли - олоҕо үөрэммит. Онуоха эбии тылга дьөбүрү төһүү күүс буолаба.

– **Оскуоланы бүтэрэн баран, олобун хайдах салалыһна...**

– Бэйэм саастылаахтарым курдук эдэр сааһым үлэ - үөрэх аргыстаах ааспыта. Муома орто оскуолатын бүтэрэн, үс сыл комсомол путевокатынан үүт-табаарынай фермаба үүт астааччынан үлэлээбитим. Үөрэнэр баҕам баһыан Дьокуускайдаабы педучилищеба кириэн үөрэнэ сырыттаһына, кырдыаас эбэбин-эһэбин көрөр кыһалбаттан төннөн кэлбитим. Дьонум ыстаадаба үлэлииллэр, онон ити эппизинэс миэхэ сүктэриллибитэ. Эмиэ “Быйан” ыччат-комсомольскай фермаба солбук ыанньыксытынан кирибитим. Оччолорго манна 30-ча ынахха икки ыанньыксыт, биир солбук үлэлиирэ. Салгыы ыстаадаба үлэли тахсыбытым.

Маннайгы тапталы, олобун аргыһын Лебедев Семен Иннокентьевичи көрсөн, ыал буолаллар. Биригэ табаба үлэли сылдьан эдэр ыал утуу-субуу биэс оҕолонолор.

– **Оттон педагогическай үлэн хаһан, хайдах саҕаламмытай?**

– 1990 с. “Искра” совхоз (дир. Н.И. Слепцов) 5 уонна 7 ыстаадаларын мобилнай базаларыгар аҕыах комплектаах эвеннии үөрэтэр Буурхатымнаанаабы уонна Нэгэийиннээби экспериментальнай начальнай көс оскуолалар аһылыбыттара. Оскуолалары уопуттаах

ТӨРӨӨБҮТ

учуутал Татьяна Иннокентьевна Слепцова салайбыта. Мин Нэгэийиннэ баарым. Сотору кэминэн иискэ дьөбүрдээхпүн көрөн, үлэ уруогун биэрэргэ ынырбыта. Ийэбиттэн үөрэнэн табаһыттар танастарын тигэрим, чуумна үлэлиирим. Оҕолорго уустуга суох танаһы тигэргэ, поделкалары онорорго үөрөппитим.

Ити курдук оҕону үөрэтиигэ улам сыстан испитим уонна оттон учуутал буоларга оҕо эрдэпиттэн ыраалаах этим. Бөһүөлэккэ кириэн детсадка ньээнкэли сырыттаһына, эвен тылын пропагандаһа, учуутал А.Д. Слепцова бэлиэти көрөн, оскуолаба үлэбэ ынырбыта. Манна төрөөбүт тылбынан санарарым-суруйарым төһүү буолбута, начаалынай кылаастарга аҕыах чааска эвен тылын үөрэтэр буолбутум. Ыра санаа олоххо кириэн, улаханник өрө көтөбүллэн үлэлиирим. Анна Дмитриевна оройуон киинигэр көспүтүн кэннэ учууталынан анаммытым. Онон учуутал идэтигэр сыһыарбыт, төрүт тылбын үөрэтэр кыабы биэрбит наставниктарбар Татьяна Иннокентьевнаба, Анна Дмитриевнаба махталым мунура суох.

Дьэ ити курдук саҕаламмыта кини педагогическай айымньылаах үлэтэ. 27 сыл устатыгар элбэх оҕо төрөөбүт тылга тапталы инэрдэ, эвен иһин-күүһүн үөрэттэ, культууратын арыйда, бэйэтэ учуутал быһытынан арылыһна. Кэнники 2 сылга производственной үөрэхтээһин маастарынан үлэлээн оҕолору национальнай иискэ, тыс имитиитигэр, оҕуруо анһарга, унтууну, бэргэһни, куһлянканы тигэргэ уһуйда. Оскуола оҕолоро эвеннии кизгэллэри бэйэлэрэ оностон бырааһынньыктарга, кэнсиэртэргэ кэтэллэр. Учуутал билигин бочуоттаах сынһаланна олоҕор.

Анна Христофоровна норуотун тус культууратын чэхчы баһылаабыт педагог. Кини үөрэнээчилэрэ, бэйэтин кыргыттар үчүгэйдик истэһэннэллэр, билиилэрин кэнэтэллэр. Ити курдук норуотун тылын, культууратын тарҕатар, үөрэтэр. Бэйэтэ бэртээхэй ырыаһыт, төрөөбүт тылынан кэрэ айылҕатын хоһуйан ыллырын сөбүлүүр. Төрөөбүт тылга, дойдуга таптал дьиз кэргэн иһигэр инэриллиэхтээх диэн халбаһнаабат өйдөбүллээх. Оҕолорун, сиэннэрин кытта дьизэлэригэр эвеннии кэпсэтэллэр.

– **Учуутал үөрэпит оҕолорунан кизн туттар. Эн үөрэпит оҕолорун ортогугар эвен тылын учууталлара бааллар дуу?**

– Бааллар. Олус дьөбүрдээх, ис сүрэхтэриттэн төрөөбүт тылларын салгыы үөрэтэр баҕалаах оҕолор бааллара, ол да курдук эвен тылын учууталлара үүнэн тахсыбыттарыттан астынабын, үөрэбин, үлэм түмүгүн

Учуутал күнүгэр

Т Ы Л Т Ү С Ч Ү Т Э

курдук ылынабын. Е.В. Соловьева дойдутугар Сааһырга эвен тылын учуутала, Н.Г. Соркомова култуура дьиэтин дириэктэрэ, бэйэм кыһым Оксана Семеновна көс оскуола учуутала. А.И. Попова ХИФУ филологической факультетын иһинэн филология кафедратын кыһыл дипломуна бүтэрэн, төрөөбүт тыл учуутала. Үөрэнэччилэрим баһылаабыт идэлэриттэн тутулууга суох төрөөбүт тылларын, култуураларын өрө тутуу, пропагандалы сылдыбалларын билэбин. Өрөспүүбүлүкэ араас оройуоннарыгар ситиһиилээхтик үлэлииллэр. Мин учуутал дьолун киһилэр ситиһиилэригэр көрөбүн. Сибээстэрин быспаттар, сүбэлэтэллэр, үөрүүнэн көмөлөһөбүн, уопуппун үллэстэбин.

– Дьиэ кэргэнин туһунан кэпси түс эр.

– Оҕолор улаатаннар бары дьиэ-уот

тэринэн, оҕолонон ньири-бааччы олоролор. Аҕабыт эрдэ олохтон баран ыарахаттар баалара. Ол уустуктары туоруурга көмөлөспүт, биһиги дьиэ кэргэни чугастык ылыммыт, сүрэбин сылааһын биэрбит Александр Владимирович Николаевка улаханник махтанабын, истинник ахтабын. Элбэх сиэннээхпин, икки хос сиэннээхпин. Олох салҕанан барар.

Кыргыттар ийэлэрин курдук төрөөбүт тылларын, култуураларын үөрэтии эйгэтигэр үлэлииллэр. Оксана Семеновна – көс оскуола учуутала, Юлия Семеновна эмиз бу оскуолаҕа иһи үөрэтэр. Күтүөттэр Иван Валерьевич уонна Николай Валерьевич Громовтар – табаһыттар. Сиэнэ Айыына Ивановна эмиз иискэ уһуйар. Христофор Николаевич хос сиэннэрэ эһэлэрэ онорбут табаһыт туттар тэриллэрин туһунан дакылааттары суруйан

конференцияларга кытталлар. Ол курдук Сеня Громов “Инникигэ харды” НПК-ба “Табаһыт эвен туттар тэрилэ – сыарҕа” үлэтин иһин Владивостокка “Океан” лаабырга сынньанар чистэммитэ. Оттон Данилов Петя балаакка туһунан суруйан кыттыбыта. Эһэлэрин утумнаан оҕолор хоһоон суруйарга холонолор.

Анна Христофоровна өр сыллаах үлэтэ үөрэх министрствотун, эвеннэр өрөспүүбүлүкэтээҕи Ассоциацияларын элбэх грамоталарынан бэлиэтэммитэ. Бүгүн Дьячковтар учуутал династияларын төрүттээччи, нэһилиэк биир бастын общественницата, эвен тылын, култууратын үөрэтэр, ырыаһыт, дьоллоох ийэ, эбэ Анна Христофоровна 65 сааһын дьонун-сэргэтин ортотугар үөрүүлээхтик бэлиэтиир. Ити үөрүүгэ кыттыһан, дьонун юбилейгын истинник эбэрдэлиибин!

Нонум инив хиргэттэп. Аич, абгар тэгэтли!

Р. БЫЛБАНАЕВА.

Ааспыт сайыммыт куйааһын, кураанын, хаарыан айылҕабытын талбытынан сылдьан баһаар бөҕө туран, бөһүөлөктэргэ кутталы үөскэспитин да иһин, көмүс өнүгөн ыһахтанар, сөрүүн салгыннаах, дьонусэргэни айылҕаҕа сынньатар балаһан ыйа барахсан ааһа оустаҕа түргэнин. Сайын устата хойуу буруо быһыгар сайылаатарбыт да, Орто Дойдуга оҕуруот аһын үүнүүтэ куһаҕана суох. Култуура дьиэтин (директор Павлова Н.К.) баһынаатыттан 15 куул, оскуола (директор Николаева А.К.), 30 куул хортусоска хомуйдулар. Оскуола баһынаатыгар охранигынан Атласов Т.П. үлэлээтэ.

Биридиилээн ыаллар урукку сылларга тийбэтэр да, ыарахан сайынна оҕуруоттарын үүнүүтэ куһаҕана суох. Холобур, Корякин Е.И. дьиэ кэргэнинэн 16 куул хортусосканы ыллылар. Бөһүөлөк саамай кырдыаҕас олохтооҕо Терехов Н.И. 6 куул хортусосканы хомуйда,

хайа да дьыллааҕар аҕыйаҕы ыллым диян хомойор. “**Оҕуруоттаах тиэргэн**” онлайн-күрэххэ, куруук буоларын курдук, Уваровская В.П., Терехова У.К., Корякина А.Н., Старкова Л.С., Атласова Л.С. үөрөкөтө кытыннылар. Теплица үүнээйитинэн дьиэ хаһаайкалара ас арааһын кэнсиэрбэлээтилэр. Терехова У.К. тиэргэн иһиттэн 10 кг бородьуна хомуйбутун кэпсээтэ. Оҕо

саадын үлэһитэ Старкова Л.С. араас сиздэрэй сибээжини үүннэрбитин көрөн сөхтүбүт. Аатырбыт отонноох “Охонхойбут үспүгэр” отон мэлигир. Тэйиэс сирдэргэ хаамар дьонно сугун, таас отон дэлэйдик үүммүт. Тэллэй, дөлүһүн эмиз суох. Эһиил кураанна атаҕына, отон да мөлтүүһү.

Индибир эбэ көмүс хатырыктаах балыгын күөгүнэн хаптарыыга олохтоохтор оҕолуунуруулуун, дьиэ кэргэнинэн сылдьан туспа сынньалан тэриннилэр. Карантин кэмэ буолан күрэх, ханна да буоларын курдук, онлайн ытыллар. “**Балыктааһын абылана**” күрэххэ аҕыс дьиэ кэргэн кыттыыны ылла. Сүрүн бириис Ю.И. Старковка, Т.П. Атласовка тигистэ.

Саппабырбыт күннэргэ “**Быраһаай, көмүс күһүн**” күрэх кыра кыргыттарга ананна, сэттэ кэрэчээн кыс кыттыыны ылла. Ийэлэрэ тангыннаран, симээн, оҕолорун айылҕаҕа түһэрбит хаартыскалара туспа кэрэ көстүү буолаҕа.

Чыбаабылаах нэһилиэгин күнүн көрсө «**Сайдар-үүнэр Сайдым дьонно**» диян педагогической үлэ бэтэрээнэ Сидорова М.Г. суруйан хаалларбыт ахтытын интернеккэ таһаардыбыт. Бу

Нэһилиэк сонунна

КҮРЭХТЭРГЭ

күннэ анаан сэриин сылын оҕото Черова У.А., тыыл бэтэрээнэ Слепцова Л.Г. фотоальбомнарыттан хомуллан олорон ааспыт нэһилиэк дьонун көрдөрөр “Саһарбыт

хаартыскалар кэпсииллэр” фоторолик табыста. Өрөспүүбүлүкэ Судаарыстыбаннаһын күнүгэр нэһилиэк аныгы олоҕо бассапка сырдаттылына. Оҕо саадын 100 сылыгар анаан “Кустук” дьаһыла-саад үлэһиттэригэр эбэрдэ ролик ананна. Бу фотороликтары ытытар худрук Слепцов Егорга олохтоохтор куруук махтаналлар.

Сайынны түбүктэн бүттүбүт, үлэбитин үмүрттүбүт, аны кыстыкка бэлэмнэнэр кэм тийэн кэллэ. Барыта этэннэ буоллун диэбит курдук, балаһан ыйын 24 күнүгэр, күрүлүүр күнүс ортого кустук араас өнүгөн күнү тула тыкпыта остуоруя дойдутун санатта. Айылҕа дьикти көстүүтүн инникигэ эрэл, кэлэр кэскил, кэрэ бэлэх курдук ылынныбыт!

К. СЛЕПЦОВА,
Орто Дойду.

Муомаба Орто Дойдуга ағыс кылаастаах оскуола арылларыгар элбэх да эдэр учуутал кэлбитэ. Үгүстэрэ сана үөрэби бүтэрбит этилэрэ. Кинилэр ортолоругар сана ыал буолбут Нина Михайловна уонна Сергей Григорьевич Дагданчалар Намнаабы педучилище кэнниттэн кэлбиттэрэ. Нина Михайловна өнөнү онорор үлэ учуутала уонна уһатыллыбыт күннээх бөлөх иитэччитэ, Сергей Григорьевич техническэй үлэ уонна черчение учуутала идэлээх Орто Дойду ситэтэ суох орто оскуолатыгар үлэбэ кирибиттэрэ. Кинилэр хоту дойду дьобус бөһүөлэгин – Сайдыны сириин-уотун, булдун-аһын сөбүлээн сана дьиз, сүөһү ииттэри хотон туттубуттара. Санаа курдук, үс кыыс, биер уол оҕоломмуттара. Сергей Григорьевич Муомаба олохсуйар, үлэлиир санаалаах этэ да, олох отуора алдынан эрэрин билэн, тобус сыл үлэлиит сириттэн төрөөбүт дойдутугар 1996 сыллаахха Чурапчыга көспүтэ.

Сергей Григорьевич дойдутугар үлэ көстүөр диэри, Муоматаабы норуот үөрэҕириитин управлениетыгар снабженчынан үлэлиир. 2000 сылтан 2004 сылга диэри Арыылаах орто оскуолатыгар иитэр үлэбэ директору солбууйар. Ити үлэлиин сылдыан пединституту бүтэрэр уонна оскуола ОБОЖ учууталынан, билигин социальная педагогуна үлэлиин сылдыар.

Нина Михайловна Арыылаах орто оскуолатыгар технолог учууталынан үлэбэ кириэр. 2006 сыллаахха кэтэхтэн СГУ географической факультетын туйгундук үөрэнэн бүтэрэр, оскуолаба география, уруһуй уонна технология учууталынан үлэлиир. 2020 сылга үһүс үөрэбин бүтэрэн педагог-психолог идэтинэн үлэлиир, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэҕириитин туйгуна.

Эдэр ыал дойдуталаргар кэлэн, 2000 сыллаахха дьиз тутталлар. Оҕолор улаатан, үөрэнэн туһа дьоно буолаллар. 2010 сыллаахха мааны кыыс, мурун бүтөт Дарина күн сириин көрөр. Оҕолор улаатаннар туспа хостуохтарын баҕаралларын иһин 2018 сыллаахха иккис сана дьизин тутталлар.

Сергей Григорьевич ааспыт сыллаахха куоракка көрсүбүтүм. Кыра кыһын медкииннэ көрдөрө сылдьар этэ. Уулусаба көрсөн кэпсэтин туох дуоннаах буолуой? Дорообо, быраһаай диэх курдук судургу буолаба дии.

Быйыл уһун кэмнээх ыарыгтан даһаны, тыа баһаарын буруотуттан тумнаста сыһан дьизэбэ хаайтарыы бөҕө буолла. Бу олорон, Чыбаабылаах ытык кырдыбаһа Иннокентий Иннокентьевичтыын биридэ телефонунан кэпсэппитигэр киһим:

– Дагданчалары кытта кэпсэтэбин дуо? – диин ыйытта.

– Суох, добоор. Барыабыттан кэпсэтэ иликпин. Арай ааспыт сайын куоракка уулусаба көрсүспүһүт.

– Эн суруйабын ахан дии, ити дьон туһунан суруйуоххун баар этэ. Син-биер Муома дьоно буоллахтара дии. Нина Чыыстайтан төрүттээх.

– Тоҕо сагамат буолуой, суруйуохха сөп буоллаба дии. Телефоннара миэхэ суох, – диибин.

– Миэхэ баар. Ыл сурун, – диэтэ киһим уонна телефоннарын этэн биэрдэ.

Хаста да телефоннаатым да, наадалаах

киһибэр тийбэтим. Аккаастаныах курдук гынан эрдэхпинэ, дьэ киһибин туттум:

– Баар эбикин дуу? Тоҕо дьизэбэр олобоккунуу? – диин мөбүөх курдук гынан эрдэхпинэ Сергей Григорьевич:

– Хайдах буолбут киһигиний, бу былдыаһыктаах кэмнэ үлэлэппэккэ дьизэбэ олоодоору гынабын? – бэйэбин мөбүөх курдук гына. – От былдыаһыктаах үлэ буоларын билэр буолуохтааххын. Бу ардах түһэн дьизэбэр кэлиим.

– Ол төһө сүөһүлээх буолан баччаанна диэри оттуугун?

– Уопсайа 28 ынах сүөһүлээхпин, онтон

ыанара 16. Маны таһынан биер үөр сылгылаахпын. Сыл айы түөрт-биэс убаһаны ылабыт.

– Оскуола үлэнигэр элбэх сүөһү эбит, – диибин. – Итиччэ элбэх сүөһүнү хайдах көрөбүһүөй?

– Аһааххын баҕарар буоллааххына, көрөр буолабын дии, – киһим саната, арыт күлэрэ кулаахлар иһиллэр.

– Итиччэ элбэх сүөһүнү сайын устата күн ахсын үстэ ыахха наада, аны аһыыр отторун бэлэмнигин, – сөҕөрбүн иһитиннэрэбин.

– Оо, оҕонньор, олох былдыргынан олороохтуугун ээ, – киһим күлэр. – Аныгы сайдыылаах үйэбэ илигинэн ыы сылдыан дуо, электродойка диин баар, эн салайан эрэ биэрэбин. От оттоһунугар, Сайды буолбатах, илигинэн охсубаккын, муспаккын, кэбиспаккын. Быйыл оту түрдэлиир массыына ылыммытым, илиинэн кэбинэр курдук буолуо дуо, түргэнэ-тарбаһа үчүгэй сөп эбит. Тыһынчаттан тахса түрдэни оноттордум. Ол кыстыырбар сөп буолуо.

– Оччоҕо техникан элбэх буолуо? – салгыы ыйытабын.

– Оппутугар-маспытыгар сүрүн техникабыт “Беларустаахпыт”, УАЗ микроавтобустаахпыт, иномаркалаахпыт. Куоракка кэлэн телефоннаатааххына, оҕонньорбун иномарканан ылан кэлиэхпин сөп, – диэбитигэр:

– Оо, үчүгэй баһайы эбит! Сайын сир асты барыахха баар эбит.

– Кэллэргин сир астагыам этэ. Хайа уонна бэйэм үүнэрбит хортуоскам, хаппыстам, сүбүөкүлэм, моркуобум, окурсуум, помидорум, салаатым, дьэдьэним уо.д.а. элбэх буоллаба. Сир аһыгар дьиз кэргэнинэн массыынанан баран кэлэбит, – диир үөрэ-көтө.

– Сергей Григорьевич, Сайдыга төрөөбүт оҕолорун улааттаахтара дии? – диин

ыйыппыһар:

– Бу кырдыаҕас хайаатын: бириэмэ барарын билбэккин дуу, эбэтэр кырдыаххын баҕарбаккын дуу? Ол оҕолорум, улааталларын аһан, ыал буолан, оҕолонон-урууланан ырааттылар, миигин кырытыннардылар. Улахан кыһым Аня Чурапчытаабы Новгородов аатынан орто оскуолаба психологытыр. Бастакы идэтэ нуучча тылын учуутала. СГУ-ну бүтэрбитэ. Кэргэнэ Смирников Семен Чурапчы Төлөйүттэн төрүттээх, Чурапчы гимназиятыгар охраник. 3 уол, 2 кыыс оҕолоохтор. Саргы дызайнер үөрэхтээх. Билигин кыра оҕотун көрөн олорор. Кэргэнэ Третьяков Афоня Кэбээйи Мукучуттан төрүттээх. 1 кыыс, 3 уол оҕолоохтор. Күтүөт Арыылаах орто оскуолатыгар охраниктыыр.

Уолбут Костя Чурапчы Төлөйүгэр олорор. ХИФУ-га биология, химия салаатыгар үөрэнэр. Кэргэнэ Сахаына Дмитриевна Мэнэ-Ханалас Чүүйэтиттэн төрүттээх. Төлөйгө дьесада иитээчинэн үлэлиир. 1 кыыс, 2 уол оҕолоохтор. Рая Арыылаах дьаһалтатыгар специалиһынан үлэлиир. Делопроизводитель идэлээх.

Кэтэхтэн алын сүөһү оскуола учууталыгар үөрэнэр. Кэргэнэ Лаптев Алексей тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар, илэн кэмигэр таксистыыр. 1 кыыс, 1 уол оҕолоохтор. Муоматтан кэлиһит кэннэ, 2010 сыллаахха төрөөбүт Дарина диин кыыспыт Арыылаах орто оскуолатыгар төрдүс кылааска үөрэнэр, – диин кэпсэтэ киһим.

– Сэрэйэбин, – диибин мин. – Оскуолаба учууталыыр киһи сылгыны көрбөтүн чаччы. Сылгытын ким көрөүөй?

– Сөпкө сэрэйэбин, – сөбүлэхэр киһим. – Кыра кыһым кэргэнэ Алексей сылгыбын көрөр-истэр. Кини баар буолан сылгыланан олоробут.

– Добоор, уопускабар, сүөһүлээх буолан, ханна да барбат-кэлбэт буоллабын? – диин салгыы тоқкоолоһобун.

– Сүөһүнү оҕолор көрөллөр-истэллэр. От-мас ситир диэри, эйгин үчүктэн Ниналыын арыт омок сириинэн, арыт собуруу сынныанан, күүлэйдээн кэлэбит, – диир уолум Сергей Григорьевич.

Баһаан ыйын 1 күнүгэр “Билии күнүнэн” эбэрдэлиин тийиһиппэр:

– Махтал! Уолгун умнубатааххын, ол гынан баран, атын сиргэ баарбын. Уолум икки этээстээх дьиз туттубутугар туннугун, аанын онорон иллэнэ суох сылдыабын, – диэтэ.

– Дириэктэрин кыһырбат дуо?

– Арыылаах уола. Бэйэ киһитэ буолан өйдүүр, өйүүр даһаны, – диир Сергей Григорьевич.

Көр, тыа сиригэр дьоннор ити курдук үлэлиин-хамсыы олороллор: элбэх оҕолонолор, сүөһү ииттэллэр, сири оноролор, онтон аһаан-танган олороллор. Үлэни дьон барахсаттар үлэнэн байан-тайан олороллоро истиэххэ үчүгэй даһаны! Муома ыччата итинник үлэлиирэ буоллар!

Григорий ФЕДОТОВ.

Эцэрдэлибит!

Күндү, ытыктыр бырааптыгын, убайбыгын, таайбыгын **УВАРОВСКОЙ Павел Афанасьевичи** 60 сааскын туолбут юбилейгын истинник эцэрдэлибит!

Эйиэхэ кытаанах, чэгийн доруобуйаны, чугас дьонгор, бииргэ төрөөбүттүгэр, кинилэр оҕолоругар көмө-тирэх буолан өссө да уһуннук олооргор баҕарабыт. Эн

барыбыгыгар үтүө сыһыанын, эйэбэс-сайаҕас майгын хаһан да убаарабатын.

Эбэрдэни кытта Хонууттан эдьийин **Өлөксөөндөрө, Дьулус, Максимов Өлөксөй, Дьокуускай куораттан Леонид, Туйаара Максимовтар, Ирина Петровна, Аанчык, Павел Слепцов, Атава, Дима уонна кинилэр дьэ кэргэттэр.**

Дойду үрдүнэн биллэриллибит хааччах уһаатар уһаан, олохпут онкулун улаханник уларытта. Ол быһыгынан, дьон сынналыгын тэрийэр култуура дьэилэрэ үлэлэрин тутулун уларытарга күһэллбиттэрэ. Хонуутаабы “Осикат” култуура киинэ (директор Л.В. Бережнова, уус-уран салайааччы И.Н. Иванова) үлэтин онлайн форматынан бытар.

Ол курдук, өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбаннаһын күнүгэр аналлаах “Объективка – Муома” диэн ааттаах хаартыска күрүбэ ытылынна. Күрүбэ барыта 86 үлэ киридэ. Дьүүлүгү сүбэ бииртэн биир кэрэ көстүүлээх хаартыскалары бастыгынан быһаарарыгар уустук буолла. Күрүбэ түмүгүнэн кыайылыахтар быһаарылыннар: маннайгы миэстэни **Леонид Никулин**, иккиси – **Надежда Соркомова**, үсүһү – **Сергей Соркомов** ыллылар. “Кэскиллээх фотография” ааты

Билинни ыарахан кэмнэ ынах, сылгы, сибиинньэ, дьэ көтөрүн, хоруолук, коза тутан иитэн-аһатан, күн солото суох түбүгүрэр, үлэлиир ыаллар бааллара олус үчүгэй.

Бииринэн, бэйэлэрэ онон аһаан иитиллэн олооролор, иккисинэн, өссө дьонно агылаан харчы оностоллор. Олус үлэһит, хоодуот, сүрэхтээх-бэлэхтээх, кыайыгас, күүстээх-күдэхтээх дьон мааныта кинилэр. Мин итинник дьонноро сүгүрүйэбин, олус убаастыгыбын кинилэри! Итинник үлэһит, хорсун-хоодуот дьон баарын тухары Муома оройуона эстиэ суоҕа, Хонуу бөһүөлөгэ баар буолуо сир үрдүгэр.

Оройуон сайдытыгар өр сыллаах үлэбинэн киллэрбит үтүбүн үрдүктүк сыаналаан, улуус саамай үрдүк наҕараадатын – “Муома оройуонун бочуоттаах олохтооҕо” ааты инэрбиттэригэр Эдьий Марыналы этгэххэ: дойдубар, дьоммор, норуоппар, улуус салалтатыгар, баһылык Иван Петрович Павловка ис сүрэхпиттэн барба махталбын биллэрэбин.

Кэлин икки сылга улуус сайдыта балачча тэтирибиттэ көстөр. Бөһүөлүктэр көстүүлэрэ тупсубута, анардас оройуон бүтүннүү уунан ититиллэр ситимнэ кирибит элбэби этэр. Тыа хаһаайыстыбатын өрө тардар торумнар былаанна тураллара киһини үрдэр.

Сынналанна

“ОБЪЕКТИВКА – МУОМА”

МОО 9 кылааһын үөрэнээччитэ **Ваня Тарабукин** ылла.

Үлэлэр алтынны 5 күнүгэр диэри оҕо библиотекатын дьэитигэр (бу кыһын “Осикат” КК онно үлэлиир – В.С.) көрдөрүүгэ тураллар. Сатаан тылынан хоһуллубат кэрэ көстүүлээх хаартыскалары быыстапкаҕа кэлэн эт харагынан илэ көрүүххэ эрэ сөп. Төрөөбүт дойдубут ырыаҕа ылланар, хогоонно хоһуллар кэрэ айылҕата – бу саас. “Саха сири саамай кэрэ сирдэрэ” диэн онлайн-куластааһынна өрөспүүбүлүкэҕэ бастаан турар. Бу да быыстапкаҕа турбут хаартыскалар ону кэрэһилиллэр.

Инникитин манник хабааннаах күрэхтэргэ көхтөөтүк кыттын. Төһө да олохпугар уһун кэмнээх хаачча

биллэрилиннэр, сэргэхтик олоруобун. Бытыллар тэрээһиннэр тустарынан иһитиннэри, күрэх балаһыанньалара социальнай ситим нөнүө тарҕаналлар.

Валентина СТАРОСТИНА.

Редакцияҕа сурук

САНААБЫН СУРУЙАБЫН

Эдэр ыаллар, кинилэр холобурдарын батыһын, дьарыктаах буолун. Кыргызтаны иискэ, ас астыырга, уолаттары уһанарга, булка-алка үрэттиэххэ сөп.

Өссө биир темаҕа санаа аҕастаһахпын баҕарабын. Бөһүөлүк дьэилэрэ эргэрдилэр. Улахан уопсай дьэилэр тутуллубуттара үчүгэй. Көтүрүллүбүт урукку госбанк дьэитэ ыраастаммакка турара көстүүнү буортулуур. Уопсайынан бөһүөлүк көстүүтэ сочото суох диэн дьон үксэ этэр,

ону хайдах гынаахха сөбүй?

Хаар түстэбинэ, бөһүөлүк арыый тупсабай курдук буолар. Бу туһунан кэпсэтии наада буолбут быһылаах...

Көмүс күһүн ааста. Хаарбыт эрдэ түһэрэ буоллар, үчүгэй да буолуо этэ. Этэннэ бу сыл бүтэ охсоро буоллар, бараан сыла кэлэр. Бараан дьэ кыла буоллаҕа. Арыый сымнаһыар буолар ини.

Барыгытыгар дьолу-соргуну, бары үтүөнү баҕарбын.

Е. ГЕРАСИМОВА-Айнадь.

МАХТАНАБЫН

Дойдум дьоно, санаабытын өрө көтөбөн күүстээх үлэбэ турунун эрэгиттэн кырдыаҕас киһи үөрдүм, көрдүм-иһиттим. Бэйэбит уолгутун – Баһылыккытын куруук өйөөн, өйдөөн, көмөлөһүн! Кини аҕата Аҕа дойду Улуу сэритин кыттылааҕа, Ленин уордьанын кавалера, компартия съедин делегата ураты чизинэй киһи Петр Иванович “Муома” совхозка сүүрбэттэн тахса сыл директордаабыта. Онон кини үчүгэй удыура биһиги уолбутугар бэрсиллибит чэхчи курдук.

Мин дойдубар кэлэн алта ый устата

дуоһуяа сыннаһан, көһүйбүт унуохтарбын уһуннара таарыйа кыратык оттоон астынным. Муомам ыраас уутун иһэн, салгынынан тыһынан, бултаан-балыктаан, олохтоох сирбэр Мэнэбэ баран эрэбин. Дойдум дьоно санаалара, көрүүлэрэ уларыбыта, инникигэ эрэллэрэ олоххо өтө көстөр. Кэлэр сылга оройуон юбилейнай ыһаҕар көрсүөххэ дылы, дьоллоох буолун!

ХАБАРОВ Н.Г.,
Муома оройуонун,
Муома нэһилиэгин
бочуоттаах гражданина.

В целях защиты жизни и здоровья людей от пожаров, ОГПС РС (Я) № 22 по МО «Момский улус (район)» напоминает о мерах пожарной безопасности в отопительный период.

Ежегодно с началом отопительного сезона увеличивается количество бытовых пожаров в жилых домах и квартирах, причинами которых чаще всего являются грубые нарушения правил пожарной безопасности при эксплуатации отопительных систем и установок, печного отопления, перегрузки электросети, а также обычная беспечность. Именно поэтому так важно еще раз напомнить, что такую беду, как пожар, все-таки можно предотвратить, позаботившись заранее о выполнении, в общем-то, простых требований.

Если вы живете в частном или в зимнем доме на даче, перед началом отопительного сезона необходимо проверить исправность печи и дымохода, отремонтировать их, вычистить сажу, замазать трещины, побелить дымоход на чердаке, чтобы сразу увидеть появившиеся трещины. А в течение отопительного

сезона нужно еще раз вычистить сажу. Золу и шлак, которые вы будете выгребать из топки, необходимо проливать водой и удалять в безопасное место. Оставленные над печами для просушки домашние вещи и другие сгораемые материалы также приводят к трагедиям.

Стоит продумать расположение мебели в доме: кровати, занавески и другие сгораемые предметы должны находиться на расстоянии не менее одного — полутора метров от стен топящейся печи. Неразумно располагать топливо, другие горючие вещества и материалы на предпочном листе — это тоже может вызвать возгорание от близости с огнем.

Опасно эксплуатировать провода и кабели с поврежденной или потерявшей защитные свойства изоляцией; пользоваться поврежденными розетками.

Нельзя обертывать электророзетки и светильники бумагой, тканью и другими горючими материалами; пользоваться

электронагревательными приборами без подставок из негорючих материалов; оставлять без присмотра включенные в сеть электрические бытовые приборы.

Важно помнить, что уходя из дома, необходимо выключать все электронагревательные приборы; не применять для розжига печей бензин, керосин и другие легковоспламеняющиеся жидкости.

Крайне рискованно оставлять без присмотра топящиеся печи или поручать надзор за ними малолетним детям!

Помните, что пожар легче предупредить, чем потушить!

В случае возникновения пожара звоните: 01 со стационарных или 101 с мобильных телефонов

**СТАРКОВА М.И.,
инструктор противопожарной профилактики.**

В соответствии со ст. 39.11 Земельного кодекса РФ Муниципальное образование «Момский район» информирует о возможном предоставлении в аренду следующих земельных участков:

Земельный участок из земель населенных пунктов, с разрешенным использованием: для ведения личного подсобного хозяйства (приусадебный земельный участок), находящийся по

БИЛЛЭРИИ

“Муома оройуона” муниципальная тэрилли дьаһалтата, култура управлениета патриотизм сылыгар түөскэ анньыллар Знак эскиһин онорууга конкурс биллэрэр. Конкурса сааһыттан хаарчаҕа суох ким баҕарар кыттар бырааптаах. Конкурса кирибит үлэлэр А4 формакка өгнөөх вариантынан оноһуллуохтаахтар.

Конкурс алтынны 5 күнүттэн 9 күнүгэр диэри бытыллар. Конкурс түмүгүнэн кыайыылаах быһаарыллар. Кыайыылаахха харчынан бириис олохтонор.

Үлэлэргитин култура управлениетыгар киллэрэбит. Билсир телефоннот 2-12-19.

Тэрийэр бөлөх.

адресу: Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. им. Афанасия Старкова, кадастровый №14:17:020001:2650, общей площадью 723 кв.

В течении 30 дней со дня публикации заинтересованные граждане вправе обратиться с заявлением о намерении участвовать в аукционе по продаже права на заключение договора аренды земельного участка.

Заявления подаются по адресу:

**2020 сыл иккис
агарыгар сурутун**

**Тэрилтэлэргэ – 1320 солк.
Биридинлээн дьонго – 660 солк.**

**Хаһыакка сурутууну Евдокия
Ивановна Слепцова ыытар, эбэтэр
редакцияҕа кэлэн суруйтарыахха
сөп.**

ИЗВЕЩЕНИЕ

Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. Молодежная, д. 39, кабинет 6.

В заявлении необходимо указать: фамилию, имя, отчество, место жительства заявителя и реквизиты документа, удостоверяющего личность заявителя.

Дата окончания приема заявок 1 месяц с момента публикации настоящего извещения.

Получить более подробную информацию можно по адресу: Республика Саха (Якутия), Момский район, с. Хонуу, ул. Молодежная, д. 39, кабинет 6, с 9-00 до 18-00, перерыв с 12-30 до 14-00.

**И.П. ПАВЛОВ,
глава МО «Момский район» РС(Я).**

Истинник саныыр аймахтарбытыгар Раиса Ильиничнаҕа, кини оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар, таптыыр уола, бырааттара, аҕалара, Чечня сэриитин кыттыылааҕа

СЛЕПЦОВ Иннокентий Алексеевич ыарахан ыарыыттан олохтон барбытыгар дириң кутурҕаммытын тиэрдэбит. Ыар аһыгытын тэннэ үлэстэбит.

А.Р. Константинова дьэ кэргэттэрэ.

Тэрийээчи: СӨ
Бырабытталыстыбата,
"Сахабэчээт" СӨ Судаарыс-
тыбаннай автономнай тэрилтэтэ.
Таһаараччы: "Сахабэчээт" СӨ
Судаарыстыбаннай автономнай
тэрилтэтэ.

677000, Дьокуускай к.
Орджоникидзе уул., 31 №-рэ, 124 каб.,
тел./факс: 8(4112)343917.
e-mail: sakhapechat@mail.ru
Генеральной дириэктэр
Н. М. Стручкова.

Сибээс эйгэтин информационнай
технология уонна маассабай
коммуникацияҕа надзорун
федеральной структуратын Саха
сиринээҥи бырабыланынатын
20.06.2019 с. бэрилинбит
сидиэтэлистибэтин
ПИ № ТУ 14-00520

Кылаабынай редактор
М. П. СТАРКОВА.

Хаһыат нэдиэлэҕэ иккитэ тахсар.
Редакцияҕа кирибит суруктар
төнүбэттэр.

Матырыйаалга ахтылар чаччылар иһин
эпиэтинэни сурук ааптара сүгэр.
Ааптар суругар этиллэр санаа
хаһыат тутуһар хайысхатыттан
атын буолуон сөп.
Биллэриллэр, рекламалар
ис хоһоонноругар эпипэтинэни
тустаах кини сүгэр.

® Реклама быһытынан бэчээттэнэр.

Хаһыат 79 №-гэр 16 ч. илин баттанна,
17 ч. график быһытынан бэчээккэ бэрилиннэ.
Компьютернай талыыта, верстката оройуоннааҕы
«Индибир уоттара» хаһыат редакциянай-
полиграфической комплекска оноһулан
бэчээттэннэ.

Редакция, типография, таһаараччы аадырыһа:
Муома улууһа, Хонуу сэл., кап. Елкин уул. 4 №-рэ.
Кээмэйэ 1 усул. бэч. л. Тиража 360.
Сыаната дуогабар быһытынан.
Телефоннара: 8(41150)2-10-21.
Электроннай почта: indigir-uotara@yandex.ru